

KULTURA 2022

Nr.11

BULETINI MUJOR / NËNTOR

kultura.gov.al

XHUBLETA NË UNESCO, PËRFSHIHET NË LISTËN E TRASHËGIMISË KULTURORE JOMATERIALE

Pas një pune 3-vjeçare për hartimin e dosjes së aplikimit nga një grup specialistësh në terren, kudo ku vishet dhe ende prodhohet xhubleta, nga Lezha në Malësinë e Madhe, kjo veshje e lashtë 4 mijë vjeçare u përfshi në Listën e Trashëgimisë Kulturore Jomateriale nën mbrojtjen e UNESCO-s. Vendimi u mor në Sesionin e 17-të të Komitetit Ndërqeveritar të Mbrojtjes dhe Ruajtjes së Trashëgimisë Kulturore Jomateriale, që po zhvillohet në Rabat, Marok (28 nëntor - 4 dhjetor 2022), ku merr pjesë ministrja e Kulturës Elva Margariti dhe një pjesë e grupit të punës. Ky vendim për të marrë në mbrojtje këtë pasuri të jashtëzakonshme të shqiptarëve, e cila rrezikon të zhduket për shkak se gjithnjë e më pak sot gjejmë vajza e gra që dinë të realizojnë xhubletën, që unanim, duke pranuar nga njëra anë vlerat e padiskutueshme

ËSHTË E DETYRUESHME NGRITJA E GJITHË STRUKTURAVE QË DO TË NDIHMOJNË QË DIJEBËRJA E XHUBLETËS TË MBETET GJALLË DHE TË PËRCILLET BREZ PAS BREZI, TË MËSOHET DHE TË PROMOVOHET.

të kësaj veshjeje, por nga ana tjetër duke e vendosur Shqipërinë dhe institucionet tona përpëra një përgjegjësie të shtuar. Tanimë është e detyrueshme ngritja e gjithë strukturave që do të ndihmojnë që dijebërja e xhubletës të mbetet gjallë dhe të përcillet brez pas brezi, të mësohet dhe të promovohet. Por tashmë kjo do të bëhet edhe me ndihmën e UNESCO-s dhe institucioneve të tjera ndërkombëtare për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore. Pranimi i xhubletës në Listën e Trashëgimisë Kulturore Jomateriale nën mbrojtjen e UNESCO-s është rezultat i një pune këmbëngulëse të Ministrisë së Kulturës dhe stafit të saj, por edhe të gjithë atyre studiuesve që i kanë kushtuar jetën studimit dhe dokumentimit të xhubletës, por mbi të gjitha nënave dhe gjysheve tona që e ruajtën këtë veshje dhe mjeshtërinë e krijimit të saj nga brezi në brez.

MINISTRIA E KULTURËS, AJO E BRENDSHME DHE PROKURORIA, MARRËVESHJE PËR OBJEKTET E TRAFIKUARA

Ministria e Kulturës nënshkroi me Ministrinë e Brendshme dhe Prokurorinë e Përgjithshme marrëveshjen e bashkëpunimit "Për ruajtjen e përkohshme të objekteve të sekuestruara, pjesë e trashëgimisë kulturore". Marrëveshja që u nënshkrua nga ministrja e Kulturës Elva Margariti, ministri i Brendshëm z. Çuçi dhe Prokurori i Përgjithshëm z. Çela synon të risë ndërveprimin mes institucioneve, do ta bëjë atë më eficient dhe profesional, duke siguruar ruajtjen e specializuar të veprave të dyshuara si objekte të trashëgimisë kulturore dhe shmangien e çdo lloj dëmtimi të tyre përgjatë të gjitha proceseve që nisin që me sekuestrimin, me hetimin dhe identifikimin e këtyre objekteve.

U HAP GARA PËR PËRFAQËSUESIN SHQIPTAR NË BIENALEN E ARKITEKTURËS NË VENECIA

Ministria e Kulturës shpalli thirrjen për pjesëmarrjen në edicionin XVIII të Bienales Ndërkombëtare të Arkitekturës në Venecia. Në një hapësirë dyfish më të madhe se herët e tjera kandidatët të mund të sjellin elemente shqiptare brenda temës së përgjithshme të Bienales, kuruar nga Lesley Lokko: "Laboratori i së ardhmes". Kësaj thirrjeje mund t'i përgjigjen studio arkitekturore apo epike shumëdisiplinare, të cilët kanë në përbërje të tyre arkitektë, artistë, disenjatorë grafikë, kritikë arti, artizanë, sociologë urbanë, planifikues urbanë etj. Në përzgjedhje do të vlerësohet qartësia e projektidesë, forca e imagjinatës, zgjidhja kuratoriale, komunikimi i idesë të publiku, fuqia artistike dhe vizuale e veprës. Gara për të shpallur përfaqësuesin shqiptar është e hapur deri në datën 18 dhjetor 2022.

RESTAURIM DHE RIKONCEPTIM PËR MUZEUN HISTORIK KOMBËTAR, KONSULTIM PUBLIK PËR PROJEKTIN

Ministria e Kulturës nisi konsultimet publike për projektin e restaurimit dhe rikonceptimit të Muzeut Historik Kombëtar, mbi projektin e JV, në përbërje të së cilës ka studion ndërkombëtare Casanova Hernandez dhe partnerin lokal I Ri. Puna për rikonceptimin e këtij muzeu, i cili është ngritur në vitin 1981, ka nisur vite më parë, por tërmeti i vitit 2019 dhe më pas pandemia e Covid-19 ndryshoi tërësisht vizionin për muzetë dhe qasjen që duhet të kishte për ta. Në bashkëpunim me Bashkimin Europian dhe UNOPS, Muzeu Historik Kombëtar u përfshi në programin EU4Culture, i cili nisi implementimin me mozaikun e fasadës ballore, për të vijuar më tej edhe me vetë godinën e muzeut. Falë këtij programi do të arrihet jo vetëm restaurimi i mozaikut, por edhe i të gjithë godinës së Muzeut, që është një monument i kategorisë II.

31 SPECIALISTË TË FUSHAVE TË NDRYSHME: ARKITEKTË, HISTORIANË, ARKEOLOGË, ETNOGRAFË, IKONOGRAFË, DISENJATORË ETJ. KANË HARTUAR PROJEKTIN.

FESTAT KOMBËTARE MBYLLIN JAVËN KULTURORE NDËRKOMBËTARE

Me Javën Kombëtare që kulmoi në Festat e 28 dhe 29 Nëntorit, u mbyll edhe edicioni i parë i Javëve Kulturore Ndërkombëtare, që priti 18 shtete e organizma ndërkombëtare. "Dua më shumë Shqipërinë!" ishte një nga ngjarjet më të rëndësishme të kësaj jave. Një koncert madhështor jo vetëm për të kremtuar Javën Kombëtare, por dhe për të mikëpritur Kuvendin e Kosovës në mbledhjen e parë të dy kuvendeve që u zhvillua në datën 27 nëntor. Një program me vepra domethënëse për violinistin dhe publikun, nga Sonata nr. 7 e Beethovenit të "Balada" e Pjetër Gacit. Por kulmi i kësaj jave ishte padyshim koncerti i këngëtares tashmë shqiptare edhe me shtetësi, Dua Lipa, në Sheshin "Skënderbej", në 28 nëntor.

SHQIPËRIA I RIKTHEN MAQEDONISË SË VERIUT 20 IKONA TË TRAFIKUARA

Në mbledhjen mes dy qeverive, asaj të Republikës së Shqipërisë dhe Republikës së Maqedonisë së Veriut u nënshkrua marrëveshja për "Rikthimin e ikonave të trafikuar në vendin e tyre të origjinës". Pas një procesi të gjatë sa ligjor aq edhe ekspertimi, falë bashkëpunimit të specialistëve shqiptarë dhe të Maqedonisë së Veriut u arrit në përfundimin se 20 prej veprave të sekuestruara në vitin 2013, të dyshuara si trashëgimi kulturore, i përkasin trashëgimisë kulturore të Maqedonisë së Veriut. Marrëveshja e lidhur në Shkup përcakton procedurat e rikthimit dhe transferimit të ikonave në vendin e origjinës, duke respektuar dispozitat e Konventës së UNESCO-s të 14 nëntorit 1970 "Mbi mjetet e ndalimit dhe parandalimin e transportit ilegal, eksportin dhe transferimin e Pronësive të Pasurisë Kulturore". Në mënyrë simbolike u rikthye në vendin e origjinës një nga 20 ikonat e identifikuar si trashëgimi kulturore e Maqedonisë së Veriut, "Shën Ilia", realizuar nga Diço Zografi, që dikur i përkiste kishës së Shën Athanasit, në fshatin Radoshtë të Strugës.

20 IKONA TË SEKUESTRUARA QË NGA 2013 I JANË RIKTHYER VENDIT FOJNJ

KULTURA 2022

Nr.1
JANAR

kultura.gov.al

PËRFUNDON RESTAURIMI I KISHËS SË KEPIT TË RODONIT, U DËMTUA NGA TËRMETI

Përfundojnë punimet restauruese në Kishën e Shën Ndoit, në Kepin e Rodonit. Pas tërmetit të 26 nëntorit 2019, kisha e Shën Ndoit, një prej monumenteve të rralla të llojit të vet, rrethuar nga një peizazh mahnitës, ishte një nga objektet e dëmtuara nga lëkundjet sizmike, e cila u klasifikua si një nga monumentet e listës prioritare të programit prej 40 milionë

PALLATI I BRIGADAVE HAPET PËR PUBLIKUN

Ministria e Kulturës zhvilloi në ambientet e Pallatit Presidential (Pallati i Brigadave) konsultimin publik për hartimin e Planit të Menaxhimit të Integruar, të kësaj hapësire, shpallur "Ansambël Historik" dhe "Zonë e stimuluar"; me Vendim të Këshillit të Ministrave, në vitin 2004. Të pranishëm ishin specialistë të trashëgimisë kulturore, ministra, rektorë universitetesh, arkitektë etj. Në fjalën e saj, Ministria e Kulturës, Elva Margariti u shpreh se "Bashkë me Universitetin Politeknik të Tiranës, në kuadrin e "Paktit për Universitetin" kemi ndërmarrë hapin e hartimit të një Plani Menaxhimi të Integruar për Pallatin Presidential. Synimi ynë është që potenciali kulturor, turistik, ekonomik që ngërthen ky ansambël, njëkohësisht edhe "Zonë e stimuluar" të rrezatojë dhe të reflektohet në të gjithë zonën përreth, duke harmonizuar të gjitha investimet e qeverisë dhe të pushtetit lokal. Duke e kthyer këtë hapësirë në një pol të rëndësishëm zhvillimi

PREZANTOHET PLANI I MENAXHIMIT

pë zonën përreth". Më tej Ministria Margariti u shpreh: "Të konservosh dhe të rrijtësosh është një sfidë, por jam e bindur se do të gjejmë formulën e duhur që do të mundësojë shtimin e shërbimeve dhe funksioneve pa cenuar vlerat historike, arkitektonike të monumentit, dhe peizazhit rreth tij; të stimulojnë potencialin turistik që ka ky sit, por edhe ta kthejmë në një destinacion edukues për fëmijët, për të cilët do të ngrihen programe të dedikuara. Pallati Presidential nuk mund të jetë vetëm një muze i vetvetes, por nëpërmjet menaxhimit të qëndrueshëm, të mund të arrijë të gjenerojë të ardhura për të siguruar vazhdueshmërinë e ruajtjes, konservimit dhe restaurimit të tij.

40

MILIONË EURO
ËSHTË FONDI I PROGRAMIT
TË BASHKIMIT EUROPIAN,
EU4CULTURE.

eurosh të Bashkimit Europian, EU4Culture. Ndërhryjet, të cilat u mundësuan prej një investimi prej rreth 90.000 eurosh, konsistojnë në ndërhyrje konsoliduese emergjente; restaurimin e dyshemesë; pastrimin e sistemit të kullimit dhe drenazhimit; realizimi i instalimeve elektrike të brendshme dhe të jashtme; sistemim të jashtëm etj. Ndërhryjet më të fundit në këtë monument janë kryer në vitin 2000 me fonde të Republikës Federale të Gjermanisë. Më herët, në vitin 1978, me zbulimin e rrënojave, filloi menjëherë dokumentimi i tyre dhe disa konsolidime pjesore. Pas përfundimit të restaurimit të pikturave murale, kisha do të rinisë shërbesat e saj fetare, por edhe do të presë e përcjellë turistë.

U PËRURUA XHAMIA E ET'HEM BEUT, IU RIKTHYE BESIMTARËVE

Pas një pune trevjeçare u përrua në Tiranë Xhamia simbolike e Et'hem Beut, një investim i Agjencisë Turke për Bashkëpunim dhe Koordinim (TIKA). Ceremonia e përrimit të Xhamisë u zhvillua në datën 17 janar, me praninë e Presidentit të Republikës së Turqisë, Recep Tayyip Erdogan, kryeministrit shqiptar Edi Rama dhe personalitete të larta shtetërore të të dy vendeve. E ndërtuar mes viteve 1793-1823, Xhamia e Et'hem Beut është një objekt i rëndësishë së

NJË NGA NDËRHYRJET MË DELIKATE DHE TË VËSHTIRA ISHTE PADYSHIM RESTAURIMI I PIKTURËS MURALE, E CILA ZË NJË HAPËSIRË PREJ 500 METRASH KATRORE.

veçantë, me vlera historike, arkitektonike e shpirtërore. Ndërrhyrjet e realizuara konsistonin në drenazhimin e themeleve në

gjithë perimetrin; përrforcimin e bazamentit të minares; hidroizolimim të themeleve; restaurimi total i minares dhe veshja me plumb e fundit të saj; veshja e kubesë me plumb; restaurimi i çatisë; i sistemit hidraulik dhe elektrik etj. Por një nga ndërhyrjet më delikate dhe të vështira ishte padyshim restaurimi i pikturës murale, e cila zë një hapësirë prej 500 metrash katrorë. Tashmë ajo ka dalë në dritë me gjithë madhështinë e saj dhe pret besimtarë e vizitorë.

BOTOHET DITARI I KARRIERËS SË AKTORES TINKA KURTI

U promovua në Tiranë libri "Tinka Kurti-Ditari i një bashkëshorti" i autores Anila Mema, mbështetur nga Ministria e Kulturës dhe Bashkia e Tiranës. Libri është dëshmia e një jete plot sakrificë e një prej përfaqësuesve kryesore të një plejade artistësh të jashtëzakonshëm, që themeluan artin skenik dhe atë kinematografik në Shqipëri. Është një copëz historie e kinematografisë shqiptare dhe një guidë për artistët e rinj. Në shenjë falenderimi për kontributin e saj të vyer shumëvjeçar, Ministria e Kulturës, Elva Margariti i dhuroi një simbol mirënjohjeje, një copëz shkëmb, ashtu si ajo ka përballuar jetën dhe karrierën.

RIJETËSOHET KULLA VENECIANE NË DURRËS, KTHEHET NË QENDËR INFORMIMI

Nisi puna për rijetësimin e Kullës Veneciane në Durrës. Restaurimi dhe rijetësimi i këtij monumenti do të mundësohet nëpërmjet programit EU4Culture, me një vlerë prej afro 690.000 eurosh. Hapi i parë i ndërhyrjeve është hidroizolimi i çatisë. Më tej, fasada e Kullës do t'i nënshtrohet pastrimit të kujdesshëm nga bimësia dhe papastërtitë. Në brendësi të Kullës do të realizohet nxjerrja në dritë e dyshemesë autentike prej guri, e cila do të konservohet dhe restaurohet. Objekti do të pajiset me sisteme të reja mekanike, elektrike dhe pajisje teknologjike.

690.000

EURO

DO TË KUSHTOJË
RIJETËSIMI I KULLËS
VENECIANE NË DURRËS

"ZGJOI", NJË FILM I MBËSHTETUR NGA QKK DHE MINISTRIA E KULTURËS DREJT ÇMIMIT OSCAR

Për herë të parë një film artistik me metrazh të gjatë, i financuar edhe nga Qendra Kombëtare Kinematografike e Shqipërisë dhe mbështetur nga Ministria shqiptare e Kulturës hyn në listën e shkurtër të kandidatëve për çmimin Oscar, në kategorinë e filmit të huaj. Bëhet fjalë për filmin artistik "Zgjoji" ("Hive") me regji të Blerta Bashollit, një bashkëprodhim mes Kosovës, Shqipërisë, Maqedonisë së Veriut dhe Zvicrës, i cili bën pjesë në listën e ngushtë të 15 prodhimeve ndërkombëtare për edicionin e 94-të të çmimit Oscar.